

MAŁGORZATA STEC orcid.org/0000-0002-1841-9542

Akademia Ignatianum w Krakowie
Jesuit University Ignatianum, Kraków
e-mail: malgorzata.stec@ignatianum.edu.pl

Sprawozdanie z 14. Międzynarodowego Sympozjum Moral Competence: Its Nature, Relevance, and Education

W dniach 23–24 lipca 2020 roku odbyło się 14 Międzynarodowe Sympozjum dotyczące kompetencji moralnej: jej natury, znaczenia i edukacji (*14th International Symposium Moral Competence: Its Nature, Relevance, and Education*). Planowo sympozjum miało się odbywać w Wilnie, stolicy Litwy. Ze względu na pandemię wirusa powodującego nieznaną dotychczas chorobę Covid-19, spotkanie odbyło się zdalnie za pośrednictwem aplikacji Zoom. Sympozjum zostało zorganizowane przez Uniwersytet Wileński na Litwie oraz Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu. Kompetencja moralna (*moral competence*) jest definiowana jako zdolność oceny argumentów w dyskusji dylematów moralnych na podstawie jakości tych argumentów, a nie oceny tego, w jakim stopniu argumenty wspierają obrane przez nas stanowisko. Kompetencja moralna jest możliwą do ćwiczenia umiejętnością lub zdolnością stosowania moralnych ocen w praktyce podejmowania decyzji w codziennym życiu i funkcjonowaniu. To dzięki kompetencji moralnej możemy w pełni uczestniczyć w demokratycznym społeczeństwie i opierać swoje działania na współpracy, nie zaś na rozwiązaniach siłowych, a tym samym niemoralnych.

W konferencji wzięło udział kilkudziesięciu naukowców i wielu międzynarodowych gości zajmujących się nie tylko badaniami nad moralnością, ale też obszarem praktycznym zastosowania wyników badań w różnych kontekstach, zwłaszcza w edukacji. Sympozjum miało, jak zawsze, interdyscyplinarny charakter, wobec czego do wspólnego obradowania zaproszono

nie tylko psychologów, ale też filozofów, pedagogów, nauczycieli. Gościem honorowym i jednym z prelegentów był syn Lawrence’a Kohlberga – David Kohlberg, który zaszczycił wszystkich uczestników nie tylko ważnym i ciekawym wykładem plenarnym, lecz także licznymi opowieściami o swoim sławnym ojcu.

Słowo wstępne i podziękowania zostały przygotowane przez reprezentującą organizatora, Uniwersytet Wileński w Wilnie, dziekan wydziału filologii, prof. Inesę Šeškauskienė, która w mowie przewodniej wyraźnie podkreśliła ważność zarówno edukacyjnego kontekstu rozważań nad moralnością, jak i istotność dialogu dla budowania demokratycznych relacji między osobami o nierzadko różnych punktach widzenia. Profesor Šeškauskienė wyraziła nadzieję, że obrady konferencyjne staną się punktem wyjścia nie tylko do międzynarodowej współpracy, ale też do tworzenia nowych idei, których implementacja jest niezbędna w rozwoju nauk o moralności.

Konferencję otworzył inicjator długiej, bo prawie 15-letniej, historii sympozjów dotyczących fenomenu *kompetencji moralnej* (ang. *moral competence*), prof. Georg Lind, przyjaciel Lawrence’a Kohlberga, twórca dwuaspektowej teorii rozwoju moralnego (ang. *dual-aspect theory of moral development*), emerytowany profesor Uniwersytetu w Konstancji, w Niemczech. Profesor Lind jest twórcą nowatorskiej metody wspomaganie rozwoju kompetencji moralnej – *Konstancjskiej Metody Dyskusji Dylematów* (KMDD®). Metoda ta znajduje zastosowanie w procesach wspomaganie rozwoju

moralno-demokratycznego w kilkudziesięciu krajach na całym świecie. Wygłosił on bardzo aktualny referat zatytułowany *Bolączki sytuacji zastraszenia oraz braku myślenia i dyskusowania. Kompetencja moralna może zapobiec pandemicznej panice (The ills of fear, and of lack of thinking and discussing. Moral competence can help to prevent panic pandemics)*. W swoim wystąpieniu prof. Lind podkreślał ważność podtrzymywania relacji dialogicznej nawet w sytuacji lockdownu. Kontakt z drugim człowiekiem jest bowiem warunkiem koniecznym stymulowania rozwoju kompetencji moralnej, a zatem także kształtowania demokracji.

Kolejny referat w pierwszym dniu konferencji wygłosiła dr hab. Margret Ruep, emerytowana rektor Uniwersytetu Pedagogicznego w Weingarten (University of Education Weingarten) oraz wiceminister edukacji w Stuttgarcie, reprezentująca Egipsko-Europejski Uniwersytet Techniczny w Kairze (Egyptian European Technical University – EETU Cairo). Margret Ruep wystąpiła z referatem pod tytułem *Uczenie poprzez nauczanie. Zrównoważona, zorientowana na demokrację zasada nauczania i uczenia się na miarę XXI wieku (Learning by Teaching [“LdL”]. A Sustainable, Democracy-Oriented Teaching-Learning Principle for the 21st Century)*. W wystąpieniu silnie zaakcentowany został kontekst demokratyczny nauczania i uczenia się. Wyraźnie zostało też podkreślone znaczenie otwartości i tolerancji w edukacji.

Następie uczestnicy mogli wysłuchać ciekawej prezentacji zaproszonego gościa. Dr Kay Hemmerling (Arbeitund Lebene V., Dresden, Germany) wygłosił referat dotyczący *Konstanzkiej Metody Dyskusji Dylematów (KMDD®)* w kontekście udzielania pomocy przestępcom w przezwyciężaniu konfliktów bez przemocy i oszustw (*How the Konstanz Method of Dilemma-Discussion Could Help Criminals to Solve Conflicts without Using Violence and Deceit*). Dr Hemmerling znany jest z publikacji dotyczącej wspomagania rozwoju moralnego osób w systemie penitencjarnym (*Morality Behind Bars: An Intervention Study on Fostering Moral Competence of Prisoners as a New Approach to Social Rehabilitation*, 2014, Peter Lang GmbH Verlag). W swoich badaniach autor pokazał, że

stymulacja kompetencji moralnej wśród więźniów przynosi satysfakcjonujące rezultaty. Zannotowano wzrost kompetencji moralnej więźniów biorących udział w dyskusjach KMDD®.

Krótkie wystąpienia w pierwszym dniu wygłosili naukowcy z Ameryki Południowej i Polski. Reprezentujący Argentynę prof. dr Susana Otero oraz dr Agustín Sartuqui (*Instituto de Investigación. Facultad de Psicología y Psicopedagogía – USAL*) wygłosili referat na temat znaczenia emocji w procesie uczenia się kompetencji moralnej w kontekście edukacji i wspomagania zdrowia psychicznego (*Emotions in Learning Moral Competence. Theory and Practice in Education and Mental Health*). Autorzy wykazali, że stymulacja zarówno kompetencji moralnej, jak i inteligencji emocjonalnej wywiera pozytywny wpływ na zdrowie psychiczne. Brazylijczycy Márcio Rodrigues de Castro (José do Rosário Vellano University, Brazil), Alexandre de Araújo Pereira (José do Rosário Vellano University, Brazil) oraz Patrícia Unger Raphael Bataglia (State University of São Paulo, Brazil) zaprezentowali referat dotyczący regresji w rozwoju moralnym studentów medycyny w Brazylii (*Moral Regression of Medical Students in Brazil – Applicability of MTCxt for Evaluation of the Moral Competence*). Uzyskane przez badaczy wyniki są zgodne z potwierdzonym trendem związanym z regresją poziomu rozumowania moralnego oraz kompetencji moralnej w przypadku studentów uczelni medycznych. Polskę reprezentowała w pierwszym dniu dr Małgorzata Dereniowska z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, która w bardzo ciekawy sposób powiązała w swoim wystąpieniu kwestię kompetencji moralnej i odpowiedzialności za zmiany w środowisku naturalnym (*Moral Competence for Dealing with Environmental Challenges*, Adam Mickiewicz University, Poznań, Poland). Dr Dereniowska wyraźnie zaakcentowała istotność wysokiego poziomu rozwoju moralnego dla dobra planety. Odpowiedzialność za środowisko i jego ochronę jest związana zarówno z kompetencją moralną, jak i zdolnością moralnego rozumowania.

Pierwszy dzień zakończył się referatem zaproszonego gościa – Davida Kohlberga (Kohlberg Educational and Publishing Foundation,

India, USA), który opowiedział o modelu relacji pomiędzy rozwojem osobistym a rozwojem społeczeństwa oraz ich implikacji dla wspomagania rozwoju osobowego i społecznego, a wszystko w bardzo ciekawym kontekście spuścizny Lawrence'a Kohlberga (*A Model of Relationship between Individual Development and Community Development, with Implications for Healing of Individuals and Communities*).

Dzień drugi konferencji rozpoczął się od trzech wykładów plenarnych. Pierwszy z nich został wygłoszony przez prof. Ewę Nowak z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu we współpracy z dr Anną-Marią Barciszewską z Uniwersytetu Medycznego w Poznaniu. Wykład dotyczył problemu stosunku siły dylematów moralnych do możliwości poznawczych osób je rozważających (*Are Dilemmas Too Strong, or Are Judgment Makers Too Weak? How Students' Fun with Trolleyology Suddenly Became a Health Providers' Waking Nightmare, and How Challenging Is It for Moral Competence*). Kolejny wykład na temat tożsamości moralnej w narracjach adolescentów i niewystarczalności fenomenu kompetencji moralnej do tłumaczenia rozwoju moralnego wygłosiła dr Małgorzata Steć (Akademia Ignatianum, Kraków) (*Is moral Competence Enough? A Narrative Analysis of Moral Identity in Adolescents*). Autorka opowiedziała się za rozszerzeniem poznawczo-rozwojowego paradygmatu rozważań nad kompetencją moralną i rozumowaniem moralnym o perspektywę osobową i tożsamościową. Wykazała, że tożsamość moralna w okresie adolescencji przejawia się w narracjach dotyczących historii życia. Trzecie wystąpienie dotyczące związku kompetencji moralnej i orientacji moralnej z refleksją poznawczą (*Are Moral Competence and Orientation Related to Cognitive Reflection, as Measured with an Extended Version of the Cognitive Reflection Test (CRT)?*) wygłosiła dr Lucia Faiciuc z Uniwersytetu w Cluj-Napoca (Senior researcher at the Social-Humanistic Research Department of the Romanian Academy, Cluj-Napoca Branch).

Krótkie wystąpienia zaprezentowali kolejno naukowcy z różnych krajów. Dr Paweł Mazur z Uniwersytetu Adama Mickiewicza

poruszył w swoim referacie ważną kwestię wartości w procesach sądowych w przebiegu spraw kryminalnych oraz towarzyszących jej potrzebach związanych z kompetencją moralną (*Few Reflections about Balancing Values in Criminal Process [on the Example of Applying Defence of Necessity] and the Need of Moral Competence*). O aksjologicznych podstawach moralnej kompetencji (*There Are Axiological Foundations for Moral Competence?*) mówił z kolei profesor Bogdan Popoveniuc z Uniwersytetu w Suczawie, w Rumunii (Department of Human, Social and Political Sciences, Head of the Doctoral School of Social and Human Sciences University of Suceava, Romania).

Referat na temat relacji między kompetencją moralną a umiejętnościami związanymi z krytycznym myśleniem wśród przyszłych nauczycieli (*Relationship between Moral Competence and Critical Thinking Skills among Students of Four Years Teacher Education Programs*) wygłosiła studentka Fouzia Taj z Uniwersytetu Lahore w Punjabie, w Pakistanie (MPhil Scholar, Institute of Education and Research, University of the Punjab, Lahore, Pakistan) wraz z profesorem dr Muhammadem Abiodullah (Associate Professor, Institute of Education and Research, University of the Punjab, Lahore, Pakistan). Raimonda Agnė Medešienė we współpracy z dr Aureliją Noveliskaitė oraz dr Ramintą Pučetaitė z Uniwersytetu w Wilnie (Vilnius University Kaunas Faculty, Lithuania) przedstawiła w swoim wystąpieniu powiązanie kompetencji moralnej z teatrem na podstawie swojego autorskiego eksperymentu (*Moral Competence and Applied Drama Intervention: The Experiment*). Udało się uzasadnić, dlaczego prof. Lind nazywa KMDD[®] „teatrem dyskusyjnym”, i pokazać, jak bardzo obszar dyskusji dylematów i teatru angażującego widzów są sobie bliskie. Dr Kamila Stastna z Międzynarodowej Szkoły Friedrich-Schiller-Gymnasium Pirna w Niemczech, do której uczęszczają adolescenty z Czech i Niemiec opowiedziała o wpływie fundamentów moralnych w rozumieniu Jonathana Haidta na sądy moralne (*Impact of Moral Foundations on Moral Judgment by Young Teenagers*). Przedostatni referat dotyczący zastosowania metody KMDD[®] w celu zwią-

szenia kompetencji moralnej studentów pedagogiki dziecięcej (*Implementation of KMDD in Childhood Pedagogy Study Programme to Increase Students' Moral Competence*) wygłosiła prof. dr Roma Kriauciūnienė z Uniwersytetu Wileńskiego (Vilnius University Case, Vilnius University, Lithuania). Ostatni referat przygotowała dr Marina Klimenko, PhD., M.P.A., we współpracy z Biancą R. Curulli z Uniwersytetu na Florydzie, USA. Wystąpienie dotyczyło kwestii, w jakim stopniu dylematy moralne stanowią o wglądzie w moralne *Self*? (*Can Moral Dilemmas Provide Us with a Window to People's Moral Self? Preliminary Results of College Students' Moral Dilemmas and Moral Competence Scores*). Ideą przewodnią wystąpie-

nia była próba pokazania, jak bardzo dyskusje dylematów moralnych stanowią źródło wiedzy nie tylko o poziomie rozumowania moralnego dyskutantów, ale również o osobowym wymiarze ich moralności.

Symposium zostało zakończone sesją podsumowującą i jednocześnie dyskusyjną. Frekwencja była bardzo duża; większość uczestników – ze względu na tryb *online* – wzięła udział w całości obrad. Dyskusje dotyczyły zarówno bieżących wystąpień, jak i problemów dopiero antycypowanych. Poruszona podczas obrad kwestia zamknięcia z powodu pandemii także znalazła swoje miejsce jako istotny temat rozważań na temat kondycji społeczno-moralnej społeczeństw.